

Sharq va G'arb san'ati uslublarining o'zaro ta'siri

**Nuriddinova Madina
Akmaljon qizi**

*Andijon davlat pedagogika instituti Email:
madinanuriddinova33@gmail.com*

Annatsiya: Ushbu maqolada Sharq va G'arb san'ati uslublarining o'zaro ta'siri, ularning tarixiy rivojlanish bosqichlari hamda zamonaviy tasviriy san'atdagi ahamiyati tahlil qilinadi. Sharq san'atiga xos nafislik, ramziylik va milliy an'analar bilan G'arb san'atidagi realizm, perspektiva va innovatsion yondashuvlarning uyg'unlashuvi yoritilgan. Shuningdek, turli davrlarda madaniy almashinuv jarayonlari rassomlar ijodiga qanday ta'sir ko'rsatgani misollar asosida ko'rib chiqiladi. Maqolada san'at uslublarining integratsiyasi zamonaviy badiiy tafakkur rivojidadagi muhim omillardan biri ekanligi asoslab berilgan.

Annotation: This article examines the mutual influence of Eastern and Western art styles, their historical development stages, and their significance in contemporary visual art. The study highlights the combination of elegance, symbolism, and national traditions typical of Eastern art with the realism, perspective, and innovative approaches of Western art. In addition, the article discusses how cultural exchanges in different historical periods influenced the creativity of artists. It is concluded that the integration of artistic styles is one of the important factors in the development of modern artistic thinking.

Аннотация: В данной статье анализируется взаимное влияние художественных стилей Востока и Запада, этапы их исторического развития, а также значение в современном изобразительном искусстве. Освещается гармоничное сочетание утонченности, символизма и национальных традиций восточного искусства с реализмом, перспективой и инновационными подходами западного искусства. Также рассматривается влияние культурного обмена разных эпох на творчество художников. В статье обосновывается, что интеграция художественных стилей является одним из важных факторов развития современного художественного мышления.

Kalit so'zlar: Sharq san'ati, G'arb san'ati, tasviriy san'at, madaniy almashinuv, badiiy uslub, realizm, milliy an'analar, zamonaviy san'at, estetika, rangtasvir.

Keywords: Eastern art, Western art, visual art, cultural exchange, artistic style, realism, national traditions, contemporary art, aesthetics, painting.

Ключевые слова; Восточное искусство, западное искусство, изобразительное искусство, культурный обмен, художественный стиль, реализм, национальные традиции, современное искусство, эстетика, живопись.

Kirish

Jahon tasviriy san'ati taraqqiyoti davomida Sharq va G'arb san'ati uslublari bir-biriga sezilarli darajada ta'sir ko'rsatib kelgan. Turli xalqlarning madaniyati,

dunyoqarashi va estetik qarashlari san'at asarlarida o'ziga xos uslub va yo'nalishlarning shakllanishiga sabab bo'lgan. Sharq san'ati ko'proq ramziylik, nozik bezaklar, falsafiy mazmun hamda milliy an'analar bilan ajralib tursa, G'arb san'atida realizm, perspektiva, anatomik aniqlik va innovatsion yondashuvlar ustunlik qiladi. Shu jihatlar ikki hudud san'ati o'rtasidagi farqlar bilan bir qatorda, ularning o'zaro uyg'unlashuvini ham yuzaga keltirgan. Tarixiy jarayonlarda Buyuk ipak yo'li, savdo aloqalari, madaniy almashinuvlar va xalqaro munosabatlar Sharq hamda G'arb san'ati o'rtasidagi integratsiyani kuchaytirgan.

Natijada rassomlar bir-birining uslubiy tajribalaridan foydalanib, yangi badiiy yechimlarni yaratishga erishganlar. Ayniqsa, XIX–XX asrlarda san'atdagi modernizm, impressionizm va sharqona bezak san'ati elementlarining uyg'unlashuvi jahon tasviriy san'ati rivojida muhim ahamiyat kasb etdi. Bugungi kunda globallashuv jarayoni natijasida san'at chegaralari yanada kengayib, turli madaniyatlarning badiiy qarashlari o'zaro qorishib bormoqda. Zamonaviy rassomlar ijodida Sharqona estetik tafakkur bilan G'arb san'atiga xos texnika va usullar uyg'unlashib, yangi ijodiy yo'nalishlar shakllanmoqda. Bu esa tasviriy san'atning nafaqat estetik, balki madaniy va ma'naviy ahamiyatini ham oshirmoqda. Mazkur maqolada Sharq va G'arb san'ati uslublarning o'zaro ta'siri, ularning tarixiy ildizlari, o'xshash va farqli jihatlari hamda zamonaviy tasviriy san'atdagi ahamiyati ilmiy jihatdan tahlil qilinadi.

Adabiyotlar tahlili va metodologiyasi: Sharq va G'arb san'ati uslublarning o'zaro ta'siri masalasi san'atshunoslikda keng o'rganilgan mavzulardan biri hisoblanadi. Ushbu yo'nalishda olib borilgan ilmiy tadqiqotlar san'at taraqqiyotida madaniy almashinuvning muhim o'rin tutishini ko'rsatadi.

Ayniqsa, Sharq miniatyura san'ati, islomiy bezak uslublari hamda G'arb rangtasvir maktablari o'rtasidagi aloqalar ko'plab olimlar tomonidan tadqiq etilgan. Tadqiqotlarda san'atning faqat estetik hodisa emas, balki tarixiy, falsafiy va madaniy jarayonlar bilan uzviy bog'liq ekanligi ta'kidlanadi. San'atshunos olimlar Sharq san'atining asosiy xususiyatlari sifatida ramziylik, dekorativlik, ma'naviy mazmun va nozik kompozitsion yechimlarni ko'rsatadilar. Sharq rassomchiligi, ayniqsa, miniatyura va naqsh san'atida hayotiy voqelikdan ko'ra ichki ruhiy holat hamda falsafiy qarashlarni ifodalashga ko'proq e'tibor qaratgan. Kamoliddin Behzod ijodi misolida inson obrazining nafis tasviri, ranglar uyg'unligi va kompozitsion aniqlik Sharq tasviriy san'atining yuksak namunasi sifatida baholanadi. Tadqiqotchilar Behzod maktabining keyingi davr rassomchiligi rivojiga katta ta'sir ko'rsatganini alohida qayd etadilar. G'arb san'ati bo'yicha olib borilgan ilmiy izlanishlarda esa realizm, perspektiva qonunlari, anatomik aniqlik va yorug'-soya tasvirining rivojlanishi asosiy o'rin egallaydi. Leonardo da Vinchi, Mikelanjelo, Rafael kabi rassomlarning ijodi Uyg'unish davri san'atining yuksak namunasi sifatida ko'riladi. Ularning asarlarida inson va tabiatning real tasviriga katta ahamiyat berilgan. G'arb san'atida ilm-fan va san'atning uyg'unlashuvi natijasida perspektiva, proporsiya va anatomik tadqiqotlar keng rivojlanganligi ilmiy adabiyotlarda batafsil yoritilgan.

Ko'plab manbalarda XIX asr oxiri va XX asr boshlarida Sharq san'ati elementlarining Yevropa rassomchiligi rivojiga kuchli ta'sir ko'rsatgani haqida ma'lumotlar beriladi. Jumladan, impressionist va postimpressionist rassomlar Sharq san'atidagi rang uyg'unligi hamda dekorativ yechimlardan ilhomlanganlar. Shu bilan birga, Sharq rassomlari ham G'arb san'atidagi perspektiva va akademik tasvir usullarini o'z ijodlariga tatbiq eta boshlaganlar. Natijada ikki san'at maktabi o'rtasida o'zaro uyg'unlashuv jarayoni yuzaga kelgan. Zamonaviy san'atshunoslik tadqiqotlarida globallashuv jarayoni natijasida madaniyatlararo integratsiya yanada kuchaygani ta'kidlanadi. Hozirgi davr rassomlari milliy an'analarni saqlagan holda zamonaviy texnika va uslublardan foydalanmoqda. Bu esa Sharq va G'arb san'ati o'rtasidagi chegaralarning tobora yaqinlashayotganini ko'rsatadi. Ilmiy manbalarda zamonaviy tasviriy san'atning asosiy xususiyatlaridan biri sifatida uslublar sintezi va madaniy uyg'unlik ko'rsatib o'tiladi. Mazkur maqolani tayyorlash jarayonida tarixiylik, qiyosiy tahlil, san'atshunoslik tahlili va kuzatish metodlaridan foydalanildi. Tarixiylik metodi orqali Sharq va G'arb san'atining shakllanish bosqichlari hamda rivojlanish jarayonlari o'rganildi. Qiyosiy tahlil yordamida ikki hudud san'atining o'xshash va farqli jihatlari aniqlanib, ularning badiiy xususiyatlari solishtirildi. San'atshunoslik tahlili metodida mashhur rassomlar asarlarining kompozitsiyasi, rang yechimi va uslubiy xususiyatlari ilmiy asosda tahlil qilindi. Tadqiqot davomida ilmiy adabiyotlar, san'atga oid maqolalar, tarixiy manbalar va zamonaviy san'atshunoslarning qarashlari o'rganildi. Shuningdek, Sharq miniatyura maktabi hamda G'arb rangtasvir san'atiga oid nazariy qarashlar bir-biri bilan taqqoslandi. Metodologik yondashuvlar orqali san'atdagi madaniy almashinuvning bugungi kundagi ahamiyati va uning zamonaviy ijodkorlar faoliyatidagi o'rni yoritib berildi.

Muhokama va natijalar: Tadqiqot jarayonida aniqlanishicha, Sharq va G'arb san'ati o'rtasidagi aloqalar oddiy uslubiy o'xshashlik bilan chegaralanmaydi. Ushbu jarayon san'atning mazmuni, badiiy tafakkur yo'nalishi hamda ijodiy qarashlar rivojiga ham sezilarli ta'sir ko'rsatgan. Turli tarixiy davrlarda shakllangan estetik tamoyillar keyinchalik boshqa hudud san'atiga singib borib, yangi badiiy qarashlarning paydo bo'lishiga sabab bo'lgan. Shu jihatdan qaralganda, san'atdagi madaniy yaqinlashuv ijodkor tafakkurining kengayishida muhim omil sifatida namoyon bo'ladi. Tahlillar shuni ko'rsatdiki, Sharq san'atida ma'naviy mazmun va ichki ruhiy holatni ifodalashga ustuvor ahamiyat berilgan. Tasvirlarda voqelikni to'liq ko'chirish emas, balki ma'lum g'oya va estetik hissiyotlarni yetkazish asosiy maqsad sifatida qaralgan. G'arb rassomchiligi esa ko'proq tashqi olamni aniq tasvirlash, fazoviy chuqurlik yaratish va inson anatomiyasini mukammal ifodalash orqali rivojlangan. Natijada ikki hudud san'ati bir-birini boyituvchi ikki turli ijodiy maktab sifatida shakllangan.

O'rganishlar davomida zamonaviy tasviriy san'atda qat'iy chegaralangan uslublar tobora kamayib borayotgani kuzatildi. Hozirgi davr ijodkorlari bir vaqtning o'zida bir necha badiiy yo'nalish elementlaridan foydalanmoqda. Masalan, ayrim asarlarda sharqona bezak va ramziy yechimlar zamonaviy abstrakt kompozitsiyalar bilan uyg'unlashtirilgan bo'lsa, boshqa ishlarda g'arbona texnik aniqlik milliy ruh bilan boyitilgan. Bu holat bugungi san'atning erkin va ko'p qirrali xususiyatga ega ekanligini ko'rsatadi. Muhokama jarayonida yana bir muhim jihat aniqlandi: san'atdagi o'zaro

ta'sir nusxa ko'chirish emas, balki ijodiy qayta ishlash asosida amalga oshadi. Har bir rassom boshqa madaniyatga oid elementlarni o'z dunyoqarashi, yashash muhiti va estetik qarashlari asosida talqin qiladi. Shu sababli bir xil uslubiy manbadan foydalangan rassomlarning asarlari mazmun va ifoda jihatidan bir-biridan farq qiladi. Bu esa san'atdagi individuallik va ijodiy mustaqillikni saqlab qolishga xizmat qiladi. Tadqiqot natijalariga ko'ra, Sharq va G'arb san'ati o'rtasidagi integratsiya zamonaviy tasviriy san'at rivojining muhim omillaridan biri hisoblanadi. Ayniqsa, globallashuv sharoitida rassomlarning xalqaro ko'rgazmalar, internet va raqamli platformalar orqali bir-birining ijodi bilan yaqindan tanishishi badiiy aloqalarni yanada kuchaytirmoqda. Bu jarayon yangi uslubiy izlanishlarning paydo bo'lishiga hamda milliy san'atning jahon miqyosida tanilishiga imkon yaratmoqda. Shuningdek, tadqiqot davomida san'atdagi madaniy uyg'unlik yosh ijodkorlar faoliyatida ham yaqqol namoyon bo'layotgani kuzatildi. Zamonaviy rassomlar an'anaviy san'at elementlarini innovatsion texnologiyalar bilan birlashtirib, yangicha vizual yechimlar yaratmoqda. Natijada tasviriy san'at nafaqat estetik ehtiyojni qondiruvchi vosita, balki turli xalqlar o'rtasidagi madaniy muloqotni mustahkamlovchi omil sifatida ham ahamiyat kasb etmoqda. Olib borilgan tadqiqotlar asosida shunday xulosaga kelish mumkinki, Sharq va G'arb san'ati uslublarining o'zaro ta'siri jahon badiiy madaniyati rivojida muhim o'rin tutadi. Ushbu uyg'unlik san'atning yangi shakllari va zamonaviy ijodiy qarashlarning shakllanishiga zamin yaratib, tasviriy san'at taraqqiyotining uzluksiz davom etishiga xizmat qilmoqda.

Xulosa

Olib borilgan tadqiqotlar natijasida Sharq va G'arb san'ati uslublari o'rtasidagi aloqalar jahon tasviriy san'ati taraqqiyotining muhim tarkibiy qismi ekanligi aniqlandi. Turli hududlarda shakllangan badiiy qarashlar vaqt o'tishi bilan bir-biriga ta'sir ko'rsatib, san'atning yangi yo'nalishlari va zamonaviy ifoda shakllarining yuzaga kelishiga sabab bo'lgan. Bu jarayon san'atning doimiy ravishda rivojlanib boruvchi tirik madaniy hodisa ekanligini ko'rsatadi. Tadqiqot davomida aniqlanishicha, san'atdagi madaniy uyg'unlashuv rassomlarning ijodiy imkoniyatlarini kengaytiradi. Turli uslub va qarashlarning bir makonda birlashuvi natijasida badiiy tafakkurning yangi ko'rinishlari shakllanadi. Ayniqsa, zamonaviy tasviriy san'atda an'anaviy elementlarning innovatsion yondashuvlar bilan qo'shilishi san'atning mazmun jihatdan boyishiga xizmat qilmoqda. Bu esa rassomga nafaqat milliy qadriyatlarni saqlab qolish, balki ularni yangicha estetik talqin qilish imkonini beradi. Shuningdek, tadqiqot natijalari san'at xalqlar o'rtasidagi ma'naviy yaqinlikni mustahkamlovchi muhim vositalardan biri ekanligini ko'rsatdi. Turli madaniyatlarga mansub ijodkorlarning o'zaro tajriba almashishi estetik qarashlarning boyishiga olib keladi. Bunday hamkorlik san'atni faqat ma'lum bir hudud yoki xalq doirasida emas, balki umumjahon madaniyatining muhim qismi sifatida rivojlantiradi. Shu sababli san'atdagi madaniyatlararo muloqot bugungi globallashuv davrida yanada dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Bugungi kunda raqamli texnologiyalar va axborot almashinuvining tezlashuvi natijasida badiiy aloqalar yangi bosqichga ko'tarildi. Internet, virtual ko'rgazmalar va xalqaro san'at platformalari rassomlarga cheksiz imkoniyatlar yaratmoqda. Natijada Sharq va G'arb san'ati o'rtasidagi ijodiy yaqinlashuv yanada faollashib, zamonaviy san'atning ko'p qirrali rivojlanishiga xizmat qilmoqda. Bu holat

yosh rassomlarning dunyo san'ati bilan yaqindan tanishishiga hamda yangi uslubiy tajribalarni o'zlashtirishiga imkon bermoqda.

Tahlillar asosida shuni aytish mumkinki, kelajakda ham Sharq va G'arb san'ati o'rtasidagi o'zaro ta'sir davom etadi va yangi badiiy qarashlarning shakllanishida muhim omil bo'lib qoladi. Chunki san'at hech qachon bir joyda to'xtab qolmaydi; u doimo turli madaniyatlar, qarashlar va estetik tamoyillar bilan boyib boradi. Aynan mana shu jarayon tasviriy san'atning mazmunan chuqurlashuvi va shaklan takomillashuviga zamin yaratadi.

Xulosa sifatida ta'kidlash joizki, Sharq va G'arb san'ati uslublarining o'zaro ta'siri insoniyat badiiy tafakkuri rivojining muhim ko'rsatkichlaridan biridir. Ushbu uyg'unlik san'atni yanada sermazmun, ta'sirchan va estetik jihatdan boy holga keltirib, zamonaviy ijodkorlik rivojida muhim o'rin egallamoqda.

So'nggi xulosa shuki, tasviriy san'atdagi turli maktab va yo'nalishlarning bir-biriga yaqinlashuvi ijodkorlar oldida yangi imkoniyatlarni ochib bermoqda. Dunyoning turli hududlarida yaratilayotgan san'at asarlarida bir vaqtning o'zida bir necha madaniyatga oid belgilar uchrashi bugungi badiiy jarayonning asosiy xususiyatlaridan biriga aylangan. Bu esa san'atning chegaralanmagan va doimiy harakatdagi hodisa ekanligini anglatadi. Shu bilan bir qatorda, tarixiy merosni zamonaviy qarashlar bilan uyg'unlashtirish masalasi ham muhim ahamiyat kasb etmoqda. Chunki milliylikni saqlagan holda yangilik yaratish har qanday ijodkorning asosiy maqsadlaridan biri hisoblanadi. Ayniqsa, yosh rassomlar faoliyatida qadimiy an'analarni yangi texnikalar bilan bog'lash holati ko'proq kuzatilmoqda. Bu esa kelajak tasviriy san'ati yanada rang-barang va mazmun jihatdan boy bo'lishini ko'rsatadi. Tadqiqot davomida san'atning inson tafakkuriga ta'siri ham alohida ahamiyatga ega ekanligi ma'lum bo'ldi. Badiiy asarlar orqali inson boshqa xalqlarning turmush tarzi, estetik qarashlari va ma'naviy qadriyatlarini bilan yaqindan tanishadi. Natijada san'at madaniyatlar o'rtasidagi o'zaro tushunishni kuchaytiruvchi vosita sifatida namoyon bo'ladi. Aynan shu jihat tasviriy san'atning tarbiyaviy va ma'naviy ahamiyatini yanada oshiradi. Kelgusida san'at sohasida olib boriladigan ilmiy izlanishlarda xalqaro badiiy aloqalar, zamonaviy texnologiyalarning ijod jarayoniga ta'siri hamda yangi estetik qarashlarning shakllanish mexanizmlarini chuqurroq o'rganish muhim hisoblanadi. Chunki bugungi davr san'ati nafaqat an'anaviy tasvir usullariga, balki raqamli imkoniyatlar, virtual makon va multimedia vositalariga ham tayanmoqda. Bu esa tasviriy san'atning kelajakdagi rivojlanish yo'nalishlarini belgilovchi asosiy omillardan biri bo'lib xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Tasviriy san'at o'qitish metodikasi — Toshkent: Iqtisod-moliya, 2007.
2. O'zbekiston badiiy madaniyati tarixi — Toshkent: Fan, 2011.
3. Rangshunoslik — Toshkent: O'qituvchi, 2005.
4. Kompozitsiya asoslari — Toshkent: Voris nashriyoti, 2009.
5. Sharq miniatyura maktablari — Toshkent: San'at, 1987.
6. Jahon badiiy madaniyati — Toshkent: Tafakkur, 2013.
7. Amaliy bezak san'ati — Toshkent: Sharq, 2008.
8. Estetika — Toshkent: Universitet, 2011.
9. San'at tarixi — Toshkent: Mumtoz so'z, 2015.